

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού

Τμήμα: Φωτογραφίας & Οπτικοακουστικών Τεχνών

Πτυχιακή Εργασία

«ΧΑΡΜΑΙΝΑ»

Φοιτήτρια: Αικατερίνη Αργυροπούλου (Α.Μ 18677028)

Επιβλέπων Καθηγητής: Γεώργιος Μαχιάς Λέκτορας

ΑΜΦΙΣΣΑ 2022

Επιβλέπων καθηγητής και μέλος της εξεταστικής επιτροπής: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΧΙΑΣ
Λέκτορας

Μέλος της εξεταστικής επιτροπής: ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΤΣΙΝΑΡΟΓΛΟΥ Λέκτορας

Μέλος της εξεταστικής επιτροπής: ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΤΣΑΙΤΗ Λέκτορας

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ του ΗΛΙΑ με αριθμό μητρώου 18677028 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού του Τμήματος Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών, δηλώνω υπεύθυνα ότι: «Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Αργυροπούλου Αικατερίνη

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Σε αυτό το σημείο, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Γεώργιο Μαχιά, για καθοδήγησή του, όλες τις συμβουλές, την ενθάρρυνση, και τα καλά – σωστά σχόλια όπου μου έδωσαν δύναμη να συνεχίσω, καθ' όλη την διάρκεια της πτυχιακής. Επιπρόσθετα θα ήθελα να ευχαριστήσω την Δημοτική Βιβλιοθήκη Άμφισσας, για την δυνατότητα δανδισμού βιβλίων, βασικών για την συγγραφή της πτυχιακής. Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω επίσης να πω στην οικογένεια μου και τους φίλους μου, για την υποστήριξη, τον σεβασμό και την υπομονή που έδειξαν απέναντί μου. Ωστόσο το μεγαλύτερο ευχαριστώ το οφείλω σε μένα την ίδια, για το πείσμα, την θέληση και τον στόχο, τον οποίο περήφανα τολμώ να πω πως πέτυχα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρακάτω πτυχιακή αποτελεί ένα αφιέρωμα στην αρχιτεκτονική της Χάρμαινας, συνοικία της Άμφισσας. Είναι το τόπος όπου μεγάλωσα, η πρώτη μου επαφή με παλιά κτίρια και η πρώτη μου αίσθηση για την αναπαραγωγή Αρχιτεκτονικής Φωτογραφίας. Από παλιά άκουγα για τον ξακουστό μύθο της περιοχής, το Στοιχειό της Χάρμαινας, επισκεπτόμουν την περιοχή, έβλεπα και μύριζα τα κατεργασμένα δέρματα, όπου οι λιγοστοί ταμπάκηδες ή αλλιώς βυρσοδέψες της περιοχής, κρεμούσαν από την οροφή των ταμπάκικων. Στο θεωρητικό κομμάτι της πτυχιακής και στην ερευνά, θα αναφερθώ, στην αρχιτεκτονική φωτογραφία, στην γενική αρχιτεκτονική της Άμφισσας και της Χάρμαινας, στην διαδικασία όπου ακολουθούσαν οι ταμπάκηδες, στο κτίριο Τουλασίδι -το κεντρικό κτίριο της Χάρμαινας-, σε ένα κλασικό διώροφο ταμπάκικο, όπου λειτουργούσε ως εργαστήριο και σπίτι ταυτόχρονα. Αναφορά γίνεται επίσης στον αστικό μύθο της περιοχής το Στοιχειό της Χάρμαινας και στο πως θα ήθελα εγώ πρωτίστως να δω την Χάρμαινα να αναπτύσσεται και να εξελίσσεται στο μέλλον. Η εμπειρία της πτυχιακής ήταν μια πρόκληση για μένα, καθώς επιθυμώ να προβάλλω τον τόπο μου με το καλύτερο δυνατό τρόπο. Τέλος δεν θα μπορούσε να λείπει από την εργασία και η προσωπική μου εμπειρία και ματιά γύρω από την αγαπημένη Χάρμαινα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ..... 2

1 ΑΜΦΙΣΣΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΜΑΙΝΑΣ.....2

1.1 Η θέση του οικισμού ως προς την πόλη και τη δημιουργία του.....2

1.2 Η έννοια της βυρσοδεψίας και του ακατέργαστου δέρματος.....2

1.3 Κουδουνάδες.....4

2 ΣΤΟΙΧΕΙΟ.....5

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ.....6

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

1 Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΣΑΣ.....8

1.1 Εισαγωγή στα Ταμπάκικα – Βυρσοδεψία.....8

1.2 Κατασκευαστικά – Κτιριολογικά – Μορφολογικά.....9

1.3 Ταμπκαριά – Ταμπάκικα – Βυρσοδεψία.....9

2 ΚΛΑΣΙΚΟ ΔΙΩΡΟΦΟ ΤΑΜΠΑΚΙΚΟ.....10

3 ΤΟΥΛΑΣΙΔΙ.....12

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1 Η ΧΑΡΜΑΙΝΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.....16

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΜΕΡΑ

1 Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΜΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....17

2 Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ.....17

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ.....18

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΣΗ.....19

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....20

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πόλη της Άμφισσας αποτελεί την πρωτεύουσα του Νομού Φωκίδας και ανήκει στην Στερεά (κεντρική) Ελλάδα. Η ονομασία της πόλης σύμφωνα με τον Αριστοτέλη προέρχεται από το αμφιέννυμι, που σημαίνει “περιβάλλω”, καθώς περιβάλλετε από τους πρόποδες του βουνού Έλατος, της οροσειράς της Γκιώνας και του Παρνασσού. Μια άλλη εκδοχή της ονομασίας, κατά την μυθολογία, υποστηρίζει ότι πηρέ το όνομα της από την κόρη του Μάκαρος και εγγονή του Αιόλου, την Άμφισσα. Έπειτα κατά τον 13ο αιώνα και την Λατινοκρατία, η Άμφισσα μετονομάστηκε από του Φράγκους σε Σάλωνα (La Sole). Στις 10 Απριλίου το 1833 με την απελευθέρωση της πόλης από τον τουρκικό ζυγό η πόλη ξαναπήρε επισημά το όνομα Άμφισσα. Ωστόσο ακόμα και σήμερα οι ντόπιοι συνηθίζουν να την αποκαλούν και με την ονομασία Σάλωνα. Από την περίοδο της τουρκοκρατίας και τα πρώτα χρόνια της ελεύθερης Ελλάδας δηλαδή έως 1860 ήταν πρωτεύουσα της Ρούμελης.

1 ΑΜΦΙΣΣΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΜΑΙΝΑΣ

1.1 Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ.

Στο βορειοδυτικό τμήμα της πόλης της Άμφισσας στις παρυφές των ορεινών όγκων βρίσκεται ο οικισμός της Χάρμαινας. Είναι χτισμένος αμφιθεατρικά της πόλης, κοντά στο φρούριο κάστρο της Ωριάς και καλύπτει έκταση 3000 τετραγωνικά μέτρα. Διατηρεί αναλλοίωτη την εικόνα που είχε όταν ήταν σε πλήρη ανάπτυξη. Η Χάρμαινα είναι η περιοχή που αναπτύχθηκαν τα ταμπάκια και ήταν κατά πάσα πιθανότητα συνοικία των εργατών που εργαζόντουσαν στα ταμπακαριά όπως λέγονται. Λέγεται ότι οι δημιουργοί της Χάρμαινας θα πρέπει να ήταν κάποιοι βιοτέχνες από τη Θεσσαλία και συγκεκριμένα από την πόλη Χάρμαινα που βρίσκεται στον Κίσσαβο κοντά στην Αγυιά και το 1277 διατηρούσε έδρα της επισκοπής. Χωριό Χάρμαινα υπήρχε επίσης και στο Δήμο Ιθώμης της επαρχίας Καρδίτσας.

Η βιοτεχνία γνώριζε μεγάλη ανάπτυξη στη Θεσσαλία των μέσων χρόνων και είναι πολύ πιθανό οι πρώτοι βυρσοδέψες που εγκαταστάθηκαν στην Άμφισσα να έδωσαν στη συνοικία τους το όνομα της μητρόπολης τους, της Χάρμαινας. Η άποψη αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι οι κάτοικοι της Χάρμαινας ζούσαν κατά κάποιο τρόπο στο περιθώριο περιφρονημένοι από τους κατοίκους των υπόλοιπων συνοικιών εξαιτίας όχι μόνο της ταπεινότητας του επαγγέλματός τους αλλά και λόγω της ξένης προέλευσης τους.¹

1.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΒΥΡΣΟΔΕΨΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΚΑΤΕΡΓΑΣΤΟΥ ΔΕΡΜΑΤΟΣ

Η τέχνη της παραδοσιακής βυρσοδεψίας στην Άμφισσα και η ελαιοκαλλιέργεια μπορούμε να πούμε πως απέδιδαν την ταυτότητα της πόλης για πολλές δεκαετίες. Βυρσοδεψία ή αλλιώς βυρσοδεψική είναι η τέχνη και η βιομηχανία της κατεργασίας δερμάτων.

¹ Απόσπασμα πηγής - Έντυπη βιβλιογραφία : Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΒΥΡΣΟΔΕΨΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΣΣΑ 180ς ΚΑΙ 200ς αι. ΕΛΕΝΗ ΠΕΝΕΣΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2006

Ακριβέστερα “βυρσοδεψία” ονομάζεται η τέχνη του εργασιματος των διαφόρων ψιλών δερμάτων προς χρήση των ανθρώπων για υποδήματα και διάφορα έπιπλα. Η σκυτοδεψία, είναι το έργασμα των χονδρών δερμάτων βοών, βουβαλιών και χοίρων προς χρήση πάτου, πλέγματα υποδημάτων και ομοιών. Γιατί βυρσοδεψία; Βύρσα είναι το ακατέργαστο δέρμα ζώου κοινώς το τομάρι ή ο σκύτος, ενώ το κατεργασμένο αποκαλείται απλώς δέρμα. Πρέπει εδώ να διευκρινιστεί ότι η λέξη “βύρσα” μπορεί να αντικατασταθεί από τη δομική ελληνική λέξη “δορά” όταν χρειάζεται να εκφραστεί το ακατέργαστο δέρμα και από τη λέξη “ψίλα” όταν χρειάζεται να μιλήσουμε για το υπό κατεργασία δέρμα μετά την αποτρίχωση και μέχρι τη σταθεροποίηση. Αναλυτικότερα δέρμα είναι ο καλύπτηριος προστατευτικός υμένας όσο τροφοδοτείται με αίμα και εκπληρώνει πολλαπλή βιολογική αποστολή του, “δορά” είναι όταν το δέρμα με την εκδορά αποσπαστεί από το πλάσμα που κάλυπτε και υπηρετούσε, τότε η ελληνική λέξη “δορά” είναι εννοιολογικά ορθότερη, ενώ “ψίλα” , προέρχεται από το ρήμα ψιλώω, δηλαδή απογυμνώνω ως επι το πλείστων τις τρίχες.¹

Η ποσότητα των δερμάτων ήταν πολύ σημαντική αν σκεφτούμε πως τη δεκαετία του 1980 παρήγαγαν 150.000 δέρματα ετησίως. Κατά το έτος 2006 είχαν απομείνει 3 ταμπάκηδες. Κρατούν τη δουλειά περισσότερο για λόγους τιμής καθώς τους παραδόθηκε από γονιούς που είχαν κληρονομήσει τους δικούς τους και πάει λέγοντας. Το επάγγελμα ήταν παραδοσιακό. Παραδίδεται από τον πατέρα στο γιο, ωστόσο είναι θλιβερό το γεγονός ότι πάρα την γνώση των γονέων, οι νέοι δεν ενδιαφέρονται για το επάγγελμα. Έτσι το δέρμα με τον καιρό σταμάτησε να πουλάει. Το ενδιαφέρον είναι πως η τέχνη αυτή δεν έχει αλλάξει και πολύ με την πάροδο της τεχνολογίας και της εξέλιξης . Ελάχιστες διαφοροποιήσεις έχουν γίνει ως προς την κατεργασία και αυτές αφορούν σε κάποια μηχανήματα βαρέλες και γυαλιστικά που τη διευκολύνουν. Η επεξεργασία των δερμάτων ακολουθείται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως το 1955. ²

Επιπρόσθετα σύμφωνα με την ερευνά του Γ. Παππά, “τα ταμπάκικα των Σαλώνων” η διαδικασία επεξεργασίας των δερμάτων είχε ως εξής:

“Τοποθέτηση των δερμάτων στις γούρνες με νερό για 2-3 μέρες. Τοποθέτηση στη βαρέλα μέσα σε νερό και χτύπημα δια περιστροφής ώστε να μαλακώσουν επί 1 ώρα. Πλύσιμο επί 15 λεπτά για να φύγουν οι βρώμες και εν συνεχεία τοποθέτηση σούλφουρ και πολτού ασβέστου. Αφού σκεπαστούν με νερό κλείνονται και περιστρέφονται στο διάλυμα επί 3 ώρες. Τούτο γίνεται για την αποτρίχωση. Εν συνεχεία εκπλένονται επί 5 ώρες δια συνεχούς ροή και εκροής νερού με τρόμππα και αφού γίνει πλήρης απασβέστωση τοποθετούνται σε διάλυμα νερού και φαρμάκου που αντικατέστησε τον «σαμά». Παραμένουν μέσα σε αυτό για μια νύχτα αφού προηγουμένος επεξεργαστούν επί 3-4 ώρες. Κατόπιν τοποθετούνται λίμπες και ακολουθεί η ίδια διαδικασία. Κατόπιν βγαίνουν από τις λίμπες λαδώνονται με λάδι ελιάς. Ξεραίνονται στη σκιά εντός εργαστηρίων.” ²

¹ Απόσπασμα πηγής - Έντυπη βιβλιογραφία : Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΒΥΡΣΟΔΕΨΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΣΣΑ 180ς ΚΑΙ 200ς αι. ΕΛΕΝΗ ΡΕΝΕΣΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2006

² Απόσπασμα πηγής - Έντυπη βιβλιογραφία : ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ Φύση - Ιστορία - Επιστήμη <http://www.elliniko-panorama.gr> Τεύχος 29 Σεπτ-Οκτ 2002

Παλιότερα το πλύσιμο των δερμάτων γίνονταν στο “Τολασίδι” , ένα κοινόχρηστο κτίσμα με μεγάλη «λίμπα», σκάφη από κορμό ελιάς δηλαδή για το ξέπλυμα και στη συνέχεια εισροή και εκροή νερού από την πηγή. Το κοινόχρηστο αυτό κτίριο είχε κατασκευαστεί από ολόκληρη τη βιοτεχνία χρονολογείται μεταξύ του 17ου και 18ου αιώνα. Σήμερα αποτελεί αξιοθαύμαστο μνημείο της εποχής, όπου η Χάρμαινα ήταν στις δόξες της.²

1.3 ΚΟΥΔΟΥΝΑΔΕΣ

Εκτός των ταμπάκακιδων και των εργαστήριων τους, μια ακόμα τέχνη η που αναπτύχθηκε στην Άμφισσα ήταν αυτή των κουδουνιών.

Οι Σαλωνήτες κουδουνάδες μπορεί να ήταν εξαιρετικοί τεχνίτες, είχαν όμως μια ιδιοτροπία. Δεν μετέδιδαν την τέχνη τους στα παιδιά τους. Επόμενο ήταν η τέχνη αυτήν να κινδυνεύει να χαθεί, όπως χάθηκαν η οινοποιία και η στραγαλοποιία. Ευτυχώς για την παράδοση, ένας νεαρός ο Χρ. Παπαδήμας, σε πείσμα αυτών που την απέρριψαν και στράφηκαν σε άλλες ενασχολήσεις, ζήτησε από κάποιο παλιό να του διδάξει την τέχνη και συνεχίζει έτσι να παράγει κουδούνια.³

Η τέχνη των κουδουνιών ως και σήμερα μαζί με αυτή των ταμπάκικων, συνοδεύουν τον αστικό μύθο της περιοχής που δεν είναι άλλος από το Στοιχειό της Χάρμαινας.

²⁻³ Απόσπασμα πηγής – Έντυπη Βιβλιογραφία: ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ Φύση - Ιστορία - Επιστήμη <http://www.elliniko-panorama.gr> Τεύχος 29 Σεπτ-Οκτ 2002

2 ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΧΑΡΜΑΙΝΑΣ

Η “Νύχτα των Στοιχειών” αποτελεί ένα αστικό μύθο της περιοχής. Ο μύθος “ξυπνά” το Σάββατο των αποκριών και είναι μέρος των εθίμων της περιοχής. Όλα ξεκινούν στην περιοχή της Χάρμαινας όπου σύμφωνα με τους παλιούς Αμφισσιώτες ή αλλιώς Σαλωνήτες, ο μύθος “χτίστηκε” γύρω από μια ιστορία αγάπης, όπου με την αναπαράσταση του Στοιχειού της Χάρμαινας αναβιώνει κάθε χρόνο. Η αγάπη αυτή γεννήθηκε από δυο νέους τον Κωνσταντή και την Λενιώ. Ο Κωνσταντής ήταν βυρσοδέψης και ζούσε στην περιοχή της Χάρμαινας και η Λενιώ κόρη εύπορης οικογένειας της Άμφισσας. Ο ερωτάς των δυο νέων ήταν απαγορευμένος, ο Κωνσταντής λόγω κοινωνικής τάξης δεν ήταν αρεστός στην οικογένεια της Λενιώ. Ο Κωνσταντής έφυγε από την Άμφισσα, για να πουλήσει τα δέρματα του και να επιστρέψει οικονομικά ανεξάρτητος για να ζητήσει σε γάμο την Λενιώ. Η νεαρή Λενιώ από την στεναχώρια της, για τον ξενιτεμό του Κωνσταντή, έφυγε από το σπίτι. Μια μέρα καθώς κάθονταν στις πηγές κάτω από το Κάστρο της Άμφισσας, την χτύπησε κεραυνός και πέθανε. Όταν μετά από καιρό γύρισε ο Κωνσταντής, στην Άμφισσα και έμαθε τα νέα για την αγαπημένη του, κλείστηκε στο λημέρι του στα ταμπάκια και μη μπορώντας να αντέξει το χαμό της Λενιώ, μια μέρα έπεσε κάτω από το κάστρο της Άμφισσας. Το άψυχο σώμα του Κωνσταντή, στοίχειωσε την πηγή της Χάρμαινας. Με το πέρασμα των χρόνων λέγεται πως το πνεύμα του Κωνσταντή περιφέρονταν στα στενά της Χάρμαινας κάθε βραδύ, βγάζοντας άγριες φωνές, βογκητά και σέρνοντας αλυσίδες. Έτσι προέκυψε ο μύθος, από τις αλυσίδες, το θρόισμα των φύλλων και τα γαυγίσματα των σκυλιών που άκουγαν οι βυρσοδέψες κάθε βραδύ στην περιοχή της Χάρμαινας. Εκτός από το μεγάλο Στοιχείο της Χάρμαινας, υπήρχαν και αλλά δυο μικρά στοιχεία προστάτες των πηγών, της Τέχολης και του Γκιριζιού, όμως αυτό του Κωνσταντή νικούσε πάντα. Η αναβίωση του εθίμου ξεκινά από την Παρασκευή των αποκριών όπου οι κάτοικοι ανεβαίνουν στην περιοχή της Χάρμαινας και για πρώτη φορά τα στοιχεία των πηγών ξυπνούν, με ποτό και χορούς. Το Σάββατο των αποκριών, ξεκινά με την κατάβαση των μικρών στοιχειών από την εκκλησιά του Αγ. Νικολάου, ως την πλατεία Κεχαγιά. Κάτοικοι και επισκέπτες κατεβαίνουν τα σκαλιά μαζί με τα στοιχεία, ντυμένοι με δέρματα και προβιές, φορώντας κουδούνια, αλυσίδες και χτυπώντας παλιούς ντενεκές, συνοδεύουν τα μικρά στοιχεία. Αφού κατέβουν τα στοιχεία, παλεύουν στην πλατεία Κεχαγιά, ενώ ταυτόχρονα κατεβαίνει επίσης με συνοδεία και το μεγάλο Στοιχείο της Χάρμαινας. Αφού κατεβεί και το στοιχείο του Κωνσταντή, γίνεται η τελική μάχη, όπου και νικάει.

Το έθιμο του Στοιχειού της Χάρμαινας κρατά την παράδοση ζωντανή από το 1995 ως και σήμερα.

Η αναπαράσταση του Στοιχειού της Χάρμαινας αποτελεί μια εκδήλωση μεγάλου ενδιαφέροντος, καθώς κάθε χρόνο είναι υπερπαραγωγή. Τα στοιχεία ένα προς ένα είναι φτιαγμένα από τους ταμπάκηδες και τους κουδουνάδες της Άμφισσας, αλλά και από ένα μεγάλο μέρος εθελοντών. Όλοι οι ντόπιοι συνεισφέρουν με τον τρόπο τους για την μεγάλη μέρα των στοιχειών, και οι προετοιμασίες ξεκινούν ακόμα και πριν από τα Χριστούγεννα. Η εκδήλωση, ευνοεί και προσφέρει μεγάλο φωτογραφικό, αλλά και κινηματογραφικό υλικό.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Η φωτογραφία στις δεκαετίες 1920 και 1930, σε συνδυασμό με την έλευση του Μοντερνισμού στην Αρχιτεκτονική, άνοιξαν τον δρόμο στον τομέα της αρχιτεκτονικής φωτογραφίας. Η φωτογραφία βοήθησε σε μεγάλο βαθμό την αρχιτεκτονική καθώς δεν έκανε μια απλή καταγραφή αρχιτεκτονικών έργων. Χρησιμοποιούνταν στην σχεδιαστική διαδικασία, στην διάσωση των έργων, την προώθηση των κριτικών στον κόσμο, μέσω των καλαίσθητων φωτογραφιών, που αναδεικνύαν τα κτήρια. Μέσα από την φωτογραφία των κτιρίων, γίνονται φανερή η αίσθηση του χώρου, η υλικότητα και το αντίκτυπο της καθημερινής κατοίκησης τους. Σε πολλές περιπτώσεις, οι λεπτομερείς των κτιρίων έρχονται στο φως μέσω της φωτογραφίας, καθώς μια εικόνα στοχοποιεί, ενώ το ανθρώπινο μάτι επικεντρώνεται την γενικότερη θεά του κτιρίου. Ακόμα θα λέγαμε πως μια φωτογραφία μπορεί να «ξεγελάσει» το ευρύ κοινό και να προωθήσει, μια επιλεκτική πλευρά ενός αρχιτεκτονικού κτιρίου, ώστε αυτό να προβληθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, το γεγονός αυτό βέβαια σε πολλές περιπτώσεις έρχεται σε αντίθεση με την πραγματικότητα και την όλη φύση του κτιρίου. Ο άνθρωπος με την θέαση ενός κτιρίου μέσω συγκεκριμένων φωτογραφιών μπαίνει στην διαδικασία να πλάσει μια υποθετική όψη αυτού του κτιρίου. Η σύγκριση του ιδίου αντικειμένου θα είναι εφικτή μόνο όταν ο θεατής συγκρίνει εξ επαφής, ωστόσο και σε αυτή την περίπτωση πολλές λεπτομερείς θα διαφύγουν από το ανθρώπινο μάτι.

Η αρχιτεκτονική φωτογραφία μας φανερώνει διαφορετικές πληροφορίες για τα κτίρια, ανάλογα την ώρα και τις καιρικές συνθήκες. Οι φωτογραφίες που έχουν τραβηχτεί ένα ηλιόλουστο πρωινό θα έχουν σιγουρά έντονες σκιές, με αποτέλεσμα να μεγαλώνουν οι όγκοι στα κτίρια, και οι λεπτομερείς να είναι πιο αιχμηρές. Μια μουντή μέρα, οι λεπτομερές των κτιρίων θα είναι πιο απαλές. Η φωτογράφιση κτιρίων με την δύση του ηλίου, μας δίνει την δυνατότητα να καταγράψουμε τόσο εξωτερικούς όσο και εσωτερικούς χώρους δεδομένο ότι οι αντιθέσεις δεν είναι τόσο έντονες, επίσης ενδεχομένως τα πραγματικά χρώματα των κτιρίων να αλλοιώνονται, λόγω των εντόνων χρωμάτων του ουρανού στο ηλιοβασίλεμα. Μια νυχτερινή φωτογράφιση κτιρίων θα βγάλει εξ ίσου όγκους και ο τεχνητός φωτισμός σιγουρά θα έχει διαφορετική απόδοση από τον φυσικό. Επιπρόσθετα, η χρήση ευρυγώνιων φακών σε φωτεινές οπτικές των κτιρίων, τα κάνει να φαίνονται πιο επιβλητικά, αναδεικνύει και τονίζει τον όγκο που καταβάλουν στον χώρο. Με την τεχνική της παράλλαξης, ο φακός δεν μετατρέπει τις ευθείς πλευρές σε καμπύλες όπως επίσης και η ευθυγράμμιση των κάθετων γραμμών με τις άκρες του κάδρου για την αποφυγή ενός αποτελέσματος με έντονη προοπτική στοιχείο ιδιαίτερα χρήσιμο όταν παρουσιάζονταν ταυτόχρονα πολλές εικόνες μαζί, όπου η αναπόφευκτη ποικιλίας στις προοπτικές, θα προκαλούσε σύγχυση στο θεατή. Η καταγραφή των εσωτερικών χώρων, συνήθως γίνεται από πιο συγκεκριμένες οπτικές γωνίες, όπως για παράδειγμα μέσα από ανοίγματα πόρτες ή παράθυρα με σκοπό τη μίμηση της κίνησης του επισκέπτη μέσα στο χώρο αλλά και την ανάδειξη των πολλαπλών επιπέδων του χώρου.

Η αρχιτεκτονική φωτογραφία σαν τομέας έχει μεγάλο ενδιαφέρον, τόσο για τους επαγγελματίες του χώρου, όσο και για τους ερασιτέχνες. Απαιτεί ωστόσο μελέτη, και σύνθεση προκειμένου να αποδοθεί ένα σωστό και γεωμετρικό αποτέλεσμα. Επίσης θέλει φαντασία και πειραματισμό, κάθε οπτική γωνιά μπορεί να αποδώσει διαφορετικούς όγκους, το κάδρο μέσα από τις σκληρές γραμμές του κτιρίου μπορεί να αφήσει την ψευδαίσθηση ότι το κτίριο είναι τεράστιο. Η γωνιά λήψης από κάτω προς τα πάνω επίσης δημιουργεί μια μεγαλοπρεπή αίσθηση και κάνει τον άνθρωπο να φαίνεται πολύ μικρός στην θέαση του. Στη συνέχεια, αρκετά κολακευτική είναι η συμμετρία σε μια αρχιτεκτονική φωτογραφία, καθώς το κτίριο μοιάζει αψεγάδιαστο. Στην εσωτερική αρχιτεκτονική φωτογραφία, οι σκάλες αποτελούν ένα ιδιαίτερο αντικείμενο προς φωτογράφιση, καθώς δίνεται η ψευδαίσθηση ότι όλα περιστρέφονται και έχουν μεγάλο βάθος ή ύψος, ανάλογα την οπτική. Επίσης δημιουργείται η αίσθηση της τρισδιάστατης απεικόνισης, η οποία εννοείται πως συνοδεύεται με την προοπτική. Η σκληρή, αυστηρή προοπτική, αποτελεί κύριο άξονα στην αρχιτεκτονική φωτογραφία.

Όπως προαναφέρθηκε, το φως παίζει σημαντικό ρόλο στην αρχιτεκτονική φωτογραφία, ο ήλιος δημιουργεί ενδιαφέροντα σχήματα και όγκους, αποκαλύπτει την υφή και επιμέρους λεπτομερείς, ενώ οι σκιές αναδεικνύουν αμέσως την γενική δομή του κτιρίου.

Εκτός την απολυτή εσωτερική ή εξωτερική αρχιτεκτονική φωτογραφία, πολλοί ασχολούνται και με την αφηρημένη αρχιτεκτονική φωτογραφία, που εξίσου προσφέρει πλούσιο υλικό.

Τέλος βοηθός του φωτογράφου για μια επιτυχημένη αρχιτεκτονική φωτογραφία είναι τα προγράμματα επεξεργασίας εικόνων, όπως για παράδειγμα το Photoshop.

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

1 Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΣΑΣ

Στην Άμφισσα έχει αναπτυχθεί μια τοπική λαϊκή αρχιτεκτονική, με αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με τις υπόλοιπες περιοχές του Νομού Φωκίδας, που με κάποιες παρεκκλίσεις συναντιέται σε όλη τη Στερεά Ελλάδα.

Η λαϊκή αρχιτεκτονική είναι η τέχνη που πηγάζει από τις ίδιες τις ανάγκες του λαού. Ο λαϊκός τεχνίτης δεν είναι αναγκαίο να έχει ειδικές σπουδές, εκφράζει όμως τον τρόπο ζωής και τον πολιτισμό μιας συγκεκριμένης εποχής, έχοντας γνώσεις οικοδομικής αλλά και πηγαία λαϊκής αισθητικής.

Το ιστορικό βάθος της είναι σχετικά μικρό εξαρτάται από τις γεωγραφικές και ιστορικές συγκυρίες της περιοχής. Οι κατοικίες που σώζονται σήμερα χρονολογούνται μετά την απελευθέρωση. Το μεγαλύτερο μέρος της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής που συναντάμε σήμερα, ανήκει στον επαρχιώτικο νεοκλασικισμό εμπλουτισμένο με παλιότερα λαϊκά στοιχεία.

Στην Άμφισσα υπάρχουν γύρω στα 2000 νεοκλασικά και λαϊκά παραδοσιακά κτίρια. Είναι δύσκολο όμως να ξεχωρίσει κάποιος τη λαϊκή αρχιτεκτονική από την νεοκλασικίζουσα, για δυο κυρίως λόγους αφενός επειδή αναφέρονται χρονολογικά στην ίδια περίοδο, αφετέρου παρουσιάζουν ανάμεικτα στοιχεία. Υπάρχουν δηλαδή κτίσματα αμιγώς νεοκλασικά, αλλά που ανήκουν στην λαϊκή αρχιτεκτονική καθώς και ο μικτός τύπος σπιτιών.

Τα κτίσματα που ανήκουν στην λαϊκή αρχιτεκτονική, είναι είτε της προεπαναστατικής περιόδου, είτε καθυστερημένα δείγματα που συνέχισαν να κτίζονται ως τις αρχές του 20ου αιώνα.⁴

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ-ΒΥΡΣΟΔΕΨΙΑ

Στο βορειοδυτικό τμήμα της Άμφισσας, στις υπώρειες του Κοκκινόβραχου, στο κεφαλάρι της πόλης, βρίσκεται η συνοικία «Χάρμαινα» όπου βρίσκονται τα ταμπάκικα, τα εργαστήρια βυρσοδεψίας.

Η συνοικία Χάρμαινα είναι μια μικρή περιοχή έκτασης 3000τμ η οποία διατηρεί αναλλοίωτη την εικόνα που είχε όταν ήταν σε πλήρη ανάπτυξη, δηλαδή στα χρόνια 1930-1950, και το μεγαλύτερο τμήμα της παραμένει όπως όταν ήταν τον 17ο - 19ο αιώνα. Είναι δηλαδή ένα ζωντανό υπαίθριο Μουσείο.

Σύμφωνα με το πρώτο τεύχος του περιοδικού “ΕΡΓΟ” το Μάρτιο 1990, υπήρχαν 11 μόνο ταμπάκικα εργαστήρια που απασχολούσαν συνολικά 40 άτομα.⁵

⁴ Απόσπασμα πηγής – Έντυπη Βιβλιογραφία : ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΩΚΙΔΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ “ΜΕΛΙΣΣΑ”

⁵ Απόσπασμα Πηγής – Έντυπη Βιβλιογραφία : Περιοδικό «ΕΡΓΟ» - Φοιτητική Σπουδαστική Ένωση Φωκίδας « ο Αλ. Δελμούζος» Αθηνά, Μάρτης 1990 Τεύχος 1^ο

1.2 ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ, ΚΤΗΡΙΟΛΟΓΙΚΑ, ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ

Μορφολογικά τα ταμπάκικα εργαστήρια έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με τα σπίτια της Άμφισσας, πλην ορισμένων σπιτιών που έχουν στοιχεία νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Τα σπίτια αυτά ανήκαν -και ανήκουν τα περισσότερα ακόμη- στην ανώτερη αστική τάξη της Άμφισσας.⁶

1.3 ΤΑΜΠΑΚΑΡΙΑ-ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ-ΒΥΡΣΟΔΕΨΙΑ

Εργαστήρια των ταμπάκιδων.

Η Χάρμαινα αποτελεί ενδιαφέρουσα σύνθεση από κτίρια μικρής κλίμακας συνήθως διώροφα μέσα σε φυσικό τοπίο από πεύκα και πλατάνους.

Τα ταμπάκικα, εργαστήρια της Χάρμαινας αποτελούν ίσως μερικά από τα τελευταία δείγματα πλίνθινων κατασκευών. Τα κτίρια αυτά κατασκευάζονταν με τη βάση τους, να είναι μέχρι κάποιο σημείο, λίθινη και άνω δομή πλίνθινη. Ως συνδετικό κονίαμα χρησιμοποιούνταν άργιλος, σοβά από κοκκινισμένο χρώμα, άχυρο και ασβέστης ενώ λίθοι για καλύτερη πρόσφυση του επιχρίσματος. Σημαντικό στοιχείο της κατασκευής αποτελεί η ξύλινη περιμετρικά ενίσχυση της τοιχοποιίας. Ξυλοδεσιές στις πέτρες δεν χρησιμοποιούσαν αλλά μόνο στις πλίνθες το χρησιμοποιούμενο ξύλο ήταν από έλατο. Οι κάσες των παραθύρων γίνονταν από κέδρο. Τις κάθετες ξυλοδεσιές δηλαδή αυτές που συνδέονταν με την εξωτερική οριζόντια και με την εσωτερική οριζόντια τις ονόμαζαν πλακώματα και φτιάχνονταν από κέδρο. Η στέγαση γίνονταν με ξύλινη στέγη από ζευγά, τεγίδες και επιτεγίδες επικάλυψη γίνονταν με κεραμίδια. Τα δάπεδα των εργαστηρίων ήταν στο ισόγειο από χώμα ενώ στον όροφο από σανίδι πλάτους 15 έως και 20 εκατοστών και πάχους 2-3 εκατοστά. Στα παράθυρα έβαζαν διασταυρωμένες σιδεριές και τα εξώφυλλα ήταν ξύλινα.

Όσον αφορά την εσωτερική οργάνωση του χώρου, του εργαστηρίου ένα παραδοσιακό ταμπάκικο είναι κατασκευασμένο έτσι ώστε να εκμεταλλεύεται το νερό τον αέρα και το φως με προσφορότερο τρόπο. Έτσι το εργαστήριο είναι χωρισμένο σε ζώνες που αντιστοιχούσαν στα στάδια επεξεργασίας. Όπως φαίνεται τα ταμπάκικα ήταν δίπατα. Έτσι στο ισόγειο γίνονταν η υγρή δουλειά δηλαδή τα πρώτα στάδια κατεργασίας. Εκεί βρίσκονταν οι λίμπες, τα ποντόνια ασβεστόλακκοι και οι βαρέλες, εκεί γίνονταν τα ξενερίσματα, τα ξελεσάσματα και ασβεστώματα. Στον πάνω όροφο όπου κυρίαρχα στοιχεία ήταν το φως και ο αέρας γίνονταν η στεγνή δουλειά, η αποξήρανση, το βάρεμα, η τελειοποίηση και η συσκευασία. Εκεί ήταν οι πάγκοι για το στρώσιμο των πετσιών, οι κρεμάλες για το κέρωμα και το στέγνωμα τους. Τα παράθυρα είχαν μόνο σιδεριές για την εισροή αέρα.⁷

⁶ Απόσπασμα Πηγής – Έντυπη Βιβλιογραφία: «Φωκικά Γράμματα» - εταιρία φωκιών μελετών, τόμος 1ος – Άμφισσα 1979. Απόσπασμα Γεώργιος Α. Παππάς «ΤΑ ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ ΤΩΝ ΣΑΛΩΝΩΝ»

⁷ Απόσπασμα Πηγής – Έντυπο Βιβλιογραφία : Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΒΥΡΣΟΔΕΨΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΣΣΑ 180ς ΚΑΙ 200ς αι. ΕΛΕΝΗ ΠΕΝΕΣΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2006

Επομένως ο όροφος σε αντίθεση με το κάτω πάτωμα ήταν χώρος καθαρός, έχοντας την ευχάριστη μυρωδιά του εργασμένου δέρματος. Πρέπει να επισημάνουμε πως αρχικά ο όροφος χρησιμοποιούνταν και ταυτόχρονα ως κατοικία του βυρσοδέψη. Απόδειξη αυτού είναι το τζάκι που συναντάμε συχνά στον όροφο. Αργότερα όμως λόγω της έντονης μυρωδιάς τα ταμπάκια χρησιμοποιούνται μόνο σαν εργαστήρια ενώ οι ιδιοκτήτες τους κατοικούσαν στα γύρω σπίτια. Η μετατροπή από κατοικίας σε χώρο εργαστηρίου χρονολογείται περίπου 200 χρόνια πριν, σύμφωνα με μαρτυρίες ταμπάκηδων.⁷

2 ΚΛΑΣΙΚΟ ΔΙΩΡΟΦΟ ΤΑΜΠΑΚΙΚΟ

Το παρακάτω ταμπάκικο, είχε κατεύθυνση προς Ν-ΝΔ. Έχει δυο μόνο όψεις, ενώ οι άλλες δυο πλευρές είναι μεσοτοιχία με διπλανά κτίρια. Η υψομετρική διαφορά του εμπρός και πίσω δρόμου είναι περίπου 2.20 μετρά και έτσι η πρόσβαση στο ισόγειο γίνεται από την χαμηλή στάθμη (εμπρός), ενώ η πρόσβαση στον όροφο από την υψηλή στάθμη (πίσω). Οι δυο όροφοι είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους, δίχως εσωτερική επικοινωνία. Το κτίσμα είναι (σχεδόν) ορθογώνιο με αναλογία διαστάσεων, ένα προς δυο με τις στενές πλευρές τοποθετημένες στους δρόμους.

Είναι κλασσικό διώροφο ταμπάκικο με μικτό τρόπο κατασκευής: λιθόκτιστο κάτω και πάνω πλινθόκτιστο με ξυλοδεσιές. Στο ισόγειο είχε ένα μόνο παράθυρο, ενώ στον όροφο είναι εντελώς ανοιχτό προς τον νότο (πρόσοψη) για καλύτερο αερισμό και ταχύτερη αποξήρανση των δερμάτων από τον ήλιο.

Η τοιχοποιία στο ισόγειο αποτελείται κυρίως από ακανόνιστους πλίνθους με ποικιλία στις διαστάσεις. Στην πρόσοψη ο τοίχος είναι εξ ολοκλήρου πέτρινος όπως και στην πίσω όψη όπου είναι υπόγειος και αντιστηρίζει το φυσικό έδαφος.

Η δυτική και η ανατολική μεσοτοιχία είναι στην βάση τους λίθινες μέχρι περίπου το τελικό ύψος της υψηλότερης λίμπας, η υπόλοιπη δε πλίνθινη. Αυτό για να αποφευχθεί η προσβολή της πλίνθας από την υγρασία και τον ασβέστη της λίμπας. Δεδομένου πως η πλίνθα είναι πιο φθηνό και προσιτό υλικό, από το σημείο που αναφέρθηκε και άνω, όπου πλέον δεν υπήρχε πρόβλημα, ο τοίχος χτίστηκε με πλίνθα.

Στον όροφο η βορειά τοιχοποιία είναι λίθινη μέχρι λίγο υψηλότερα από το κατώφλι της πόρτας και πλίνθινη στη συνέχεια ως την οροφή. Η δυτική μεσοτοιχία είναι εξ ολοκλήρου πλίνθινη, παρουσιάζει όμως μειωμένο πάχος παρότι στο ισόγειο.

Η ανατολική μεσοτοιχία είναι ένα πρόχειρο χώρισμα με σανίδες, πρόσφατο που υποδηλώνει ότι στο παρελθόν ο όροφος εκτείνονταν και στο γειτονικό κτίσμα και ήταν ενιαίος μ' αυτόν του διπλανού.⁸

⁷ Απόσπασμα Πηγής – Έντυπη Βιβλιογραφία : Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΒΥΡΣΟΔΕΨΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΣΣΑ 180ς ΚΑΙ 200ς αι. ΕΛΕΝΗ ΡΕΝΕΣΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2006

⁸ Απόσπασμα Πηγής – Έντυπη Βιβλιογραφία : Περιοδικό «ΕΡΓΟ» - Φοιτητική Σπουδαστική Ένωση Φωκίδας « ο Αλ. Δελμούζος» Αθηνά, Μάρτης 1990 Τεύχος 1^ο

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η νοτιά πλευρά του ορόφου είναι εντελώς ανοιχτή. Υπάρχουν εδώ μερτικά κατακόρυφα κορδόνια αντιστήριξης της οροφής, που ίσως αρχικά να αποτελούσαν το σκελετό για κατασκευή τσατμά.

Ας σημειωθεί πως οι πλίθες ήταν κατασκευασμένες στο χέρι αναμεσα στις οριζόντιες στρώσεις τους τοποθετούσαν σπασμένα κεραμιδιά και πέτρες. Ο συνδετικός ιστός γίνεται και εδώ από χώμα κοσκινισμένο, νερό και ασβέστη. Οι πλινθοδομές ενισχύονται με ξυλοδεσιές από κέδρο.

Το πάτωμα στο ισόγειο είναι από χώμα πατητό, με σημαντική κλίση προς την είσοδο, ενώ λίγες πέτρες, σε μικρό βαθμό επεξεργασμένες, δημιουργούσαν σκαλοπάτια κοντά στην είσοδο. Στον όροφο το πάτωμα είναι απλό σανίδωμα, όχι πολύ καλής ποιότητά το οποίο κλίνει ελαφρά προς την πρόσοψη.

Η στέγη είναι δικλινής, τοποθετημένη έτσι ώστε τα νερά της βροχής να κατευθύνονται στους δυο δρόμους. Είναι αντιστηριζόμενη, μέτριας ποιότητας. Τρία μεγάλα ψαλιδιά από πελεκισμένο ελατό γεφυρώνουν την κάτοψη κατά την μεγάλη διεύθυνση ενώ πλήθος μικρών βοηθητικών υποστυλωμάτων και καδρονιών υποστηρίζουν την βασική κατασκευή προς διάφορες διευθύνσεις. Πάνω στα ψαλιδιά είναι καρφωμένα δοκάρια ανά 45εκ πείρου, απόσταση που γεφυρώνεται με σανίδωμα, και τελική επίστεψη με βυζαντινά κεραμιδιά. Οι συνδέσεις των ξύλων γίνονται με καρφιά απλά και γυφτόκαρφα.

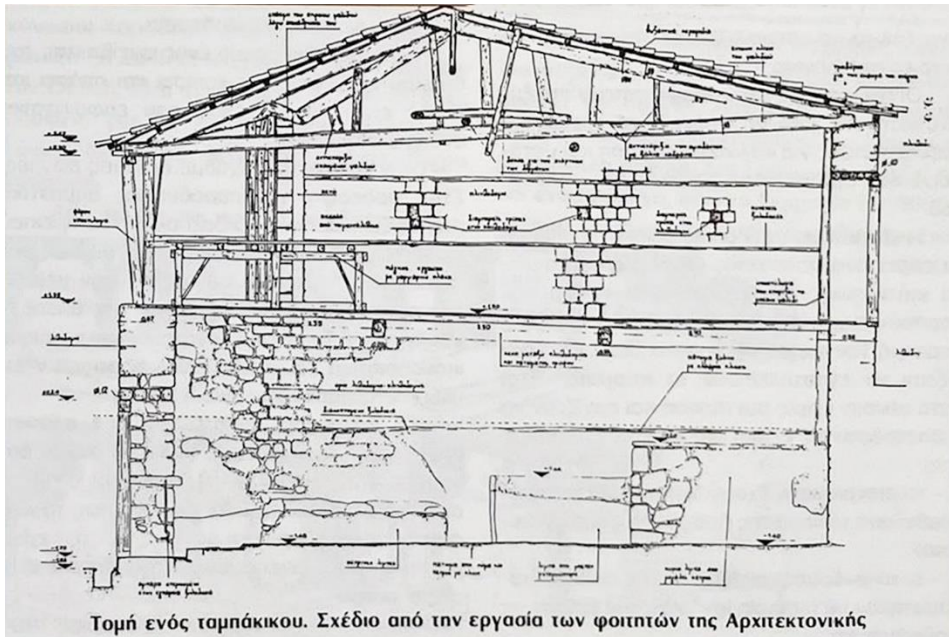
Τα επιχρίσματα είναι από χώμα κοσκινισμένο, άχυρο τριμμένο και ασβέστη ενισχυμένα με κασικότριχα.

Τα τρία κουφώματα είναι ξύλινα επίσης μέτριας ποιότητας. Η πόρτα στον όροφο είναι μονόφυλλη, η πόρτα του ισόγειου δίφυλλη και ασφαλίζει με αμπάρες. Τα πρέκια είναι ξύλινα, το κατώφλι ξύλινο στον όροφο και πέτρινο στο ισόγειο.

Οι ορθοστάτες στον όροφο πατούν στο ξύλινο κατώφλι, ενώ στο ισόγειο σε επεξεργασμένες πέτρες για καλύτερη έδραση και μεταφορά στο έδαφος των φορτίων του υπέρθυρου. Η κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα το κτίριο είναι πολύ κακή. Ο τρόπος και τα υλικά κατασκευής τους κτιρίου είναι τέτοια που απαιτούν συχνή συντήρηση. Το 1950 αρχίζει η παρακμή των ταμπάκικων και οι βιοτέχνες αρχίζουν να εγκαταλείπουν τα κτίσματα. Έτσι μένουν χωρίς συντήρηση και αρχίζουν να καταστρέφονται.⁸

Βλέπουμε εικόνα 1^η (Τομή ενός Ταμπάκικου. Σχέδιο από την εργασία των φοιτητών Αρχιτεκτονικής)

⁸ Απόσπασμα Πηγής – Έντυπη Βιβλιογραφία: Περιοδικό «ΕΡΓΟ» - Φοιτητική Σπουδαστική Ένωση Φωκίδας « ο Αλ. Δελμούζος» Αθηνά, Μάρτης 1990 Τεύχος 1^ο

εικόνα 1^η (9)

3 ΤΟ ΤΟΥΛΑΣΙΔΙ

Εκτός από τα εργαστήρια των ταμπάκιων και τα περιφερειακά εργαστήρια στη Χάρμαινα υπήρχε και ένα κοινόχρηστο κτίριο στο κέντρο του οικισμού το λεγόμενο «Τουλασίδι» ή «Τουλασίδι». Χρονολογείται μεταξύ 17ο & 18ο αιώνα όταν οι ταμπάκηδες έκτισαν το κτίριο για να σκευπάσουν την πηγή της Χάρμαινας εκεί έπλεναν τα δέρματα που επεξεργάζονταν.

Είναι λιθόκτιστη κατασκευή, στηρίζεται σε κίονες δωρικού ρυθμού και στο εσωτερικό του κτιρίου υπήρχε σκάφη από κορμό ελιάς για το ξέπλυμα των δερμάτων με τη συνεχή ροή του νερού. Το 17ο αιώνα, εποχή επίσκεψης του Εβλιά Τσελεμπή στα Σάλωνα το «Τουλασίδι» ήδη ήταν το καλύτερο κτήριο στη συνοικία των ταμπάκηδων. Το νερό κατεβαίνει μέχρι και σήμερα από μια πηγή της Γκιώνας, η οποία καταλήγει στο «Τουλασίδι». Σπουδαιότητα του κοινόχρηστου χώρου ήταν πολύ μεγάλη για τους ταμπάκηδες εφόσον η ανάδειξη των εργαστηρίων όπως προ είπαμε, οφείλεται αποκλειστικά στο καθαρό και άφθονο νερό της πηγής της Χάρμαινας. Σε όλη την περιοχή υπήρχαν αυλακιά για την απομάκρυνση των νερών, όπου κατεργάζονταν τα δέρματα για την αποφυγή της δυσσομίας και διάφορων λοιμώξεων. Αφού η κατεργασία των δερμάτων γίνονταν με «σαμά» (ακαθαρσίες σκύλου χρησιμοποιούμενων με νερό για αποτρίχωση).

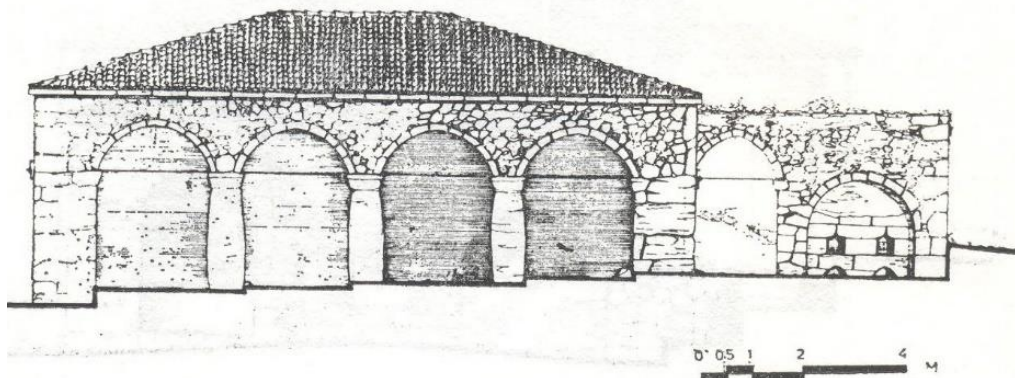
Σήμερα, το κτίριο «Τουλασίδι» ανήκει στο δήμο Άμφισσας ενώ έχει κηρυχθεί διατηρητέο. Ο εσωτερικός του χώρος είναι κατάλληλα διαμορφωμένος για να στεγάζει καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Τέλος αναφέρεται ότι κοντά στο «Τουλασίδι» υπάρχει ένα λαγούμι στο οποίο, καθώς λέγετε έμενε το Στοιχείο της Χάρμαινας.¹⁰

⁹ Απόσπασμα Εικόνας 1^η – Έντυπη Βιβλιογραφία: Περιοδικό «ΕΡΓΟ» - Φοιτητική Σπουδαστική Ένωση Φωκίδας « ο Αλ. Δελμούζος» Αθηνά, Μάρτης 1990 Τεύχος 1^ο

¹⁰ Απόσπασμα Πηγής – Έντυπη Βιβλιογραφία: Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΒΥΡΣΟΔΕΨΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΣΣΑ 180ς ΚΑΙ 200ς αι. ΕΛΕΝΗ ΡΕΝΕΣΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2006

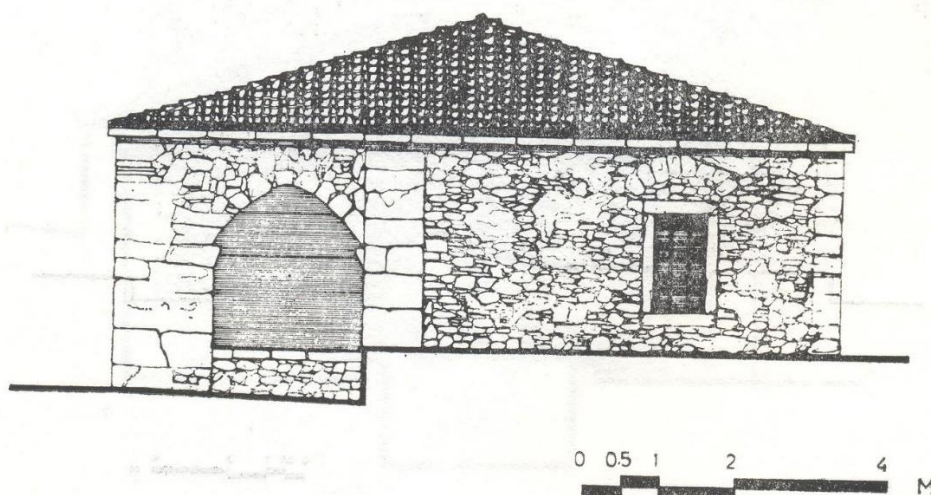
Τα ταμπάκια και το «Τουλασίδι» ανήκουν στα κτίσματα της προεπαναστατικής περιόδου. Παρακάτω βλέπουμε τις εικόνες 2^η, 3^η, 4^η, 5^η, 6^η και 7^η, με όλες τις όψεις του κτίσματος, σύμφωνα με το απόσπασμα από τα «ΦΩΚΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» 1979 μέσω του αφιερώματος του Γεωργίου Α. Παππά : «Τα Ταμπάκια των Σαλώνων».

Γεώργιος Α. Παππάς, ΤΑ ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ ΤΩΝ ΣΑΛΩΝΩΝ

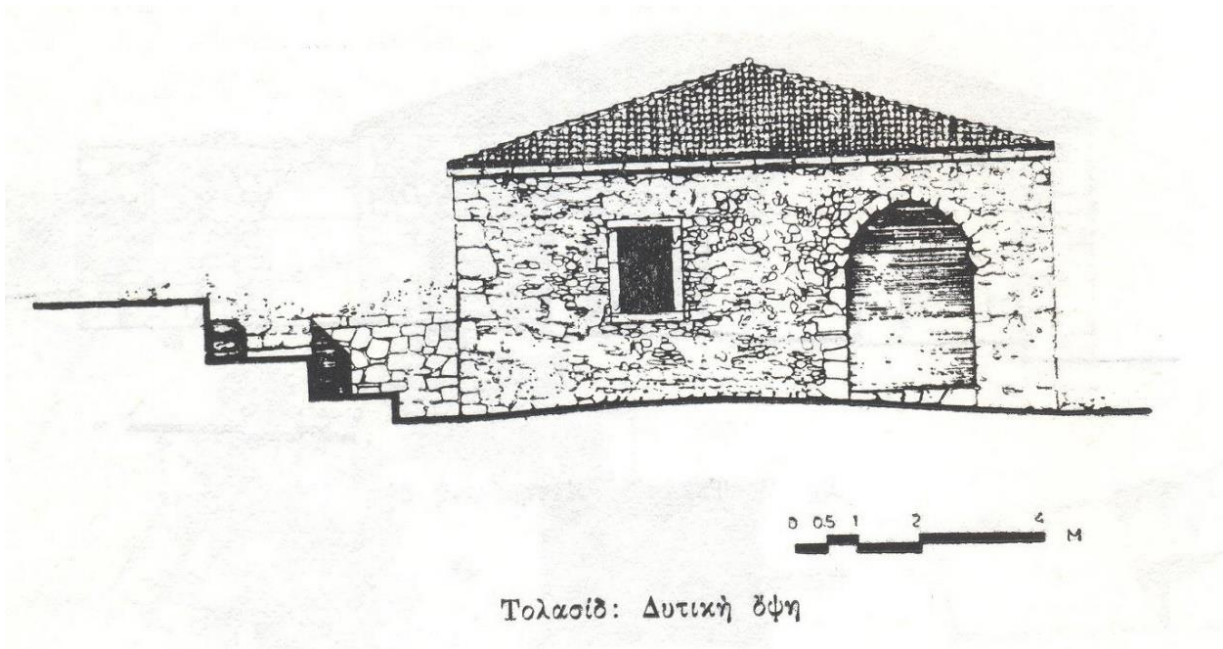
Τουλασίδ: Μεσημβρινή όψη

Εικόνα 2^η(11)

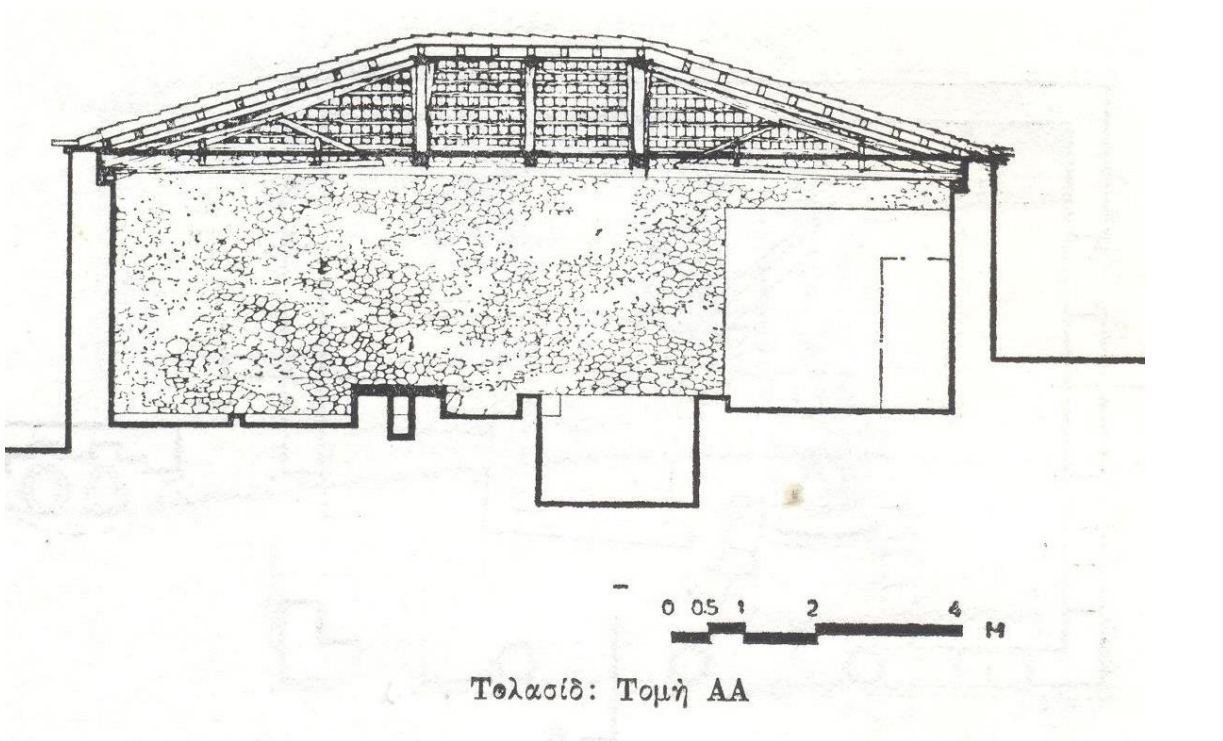

Τουλασίδ: Ανατολική όψη

Εικόνα 3^η(12)

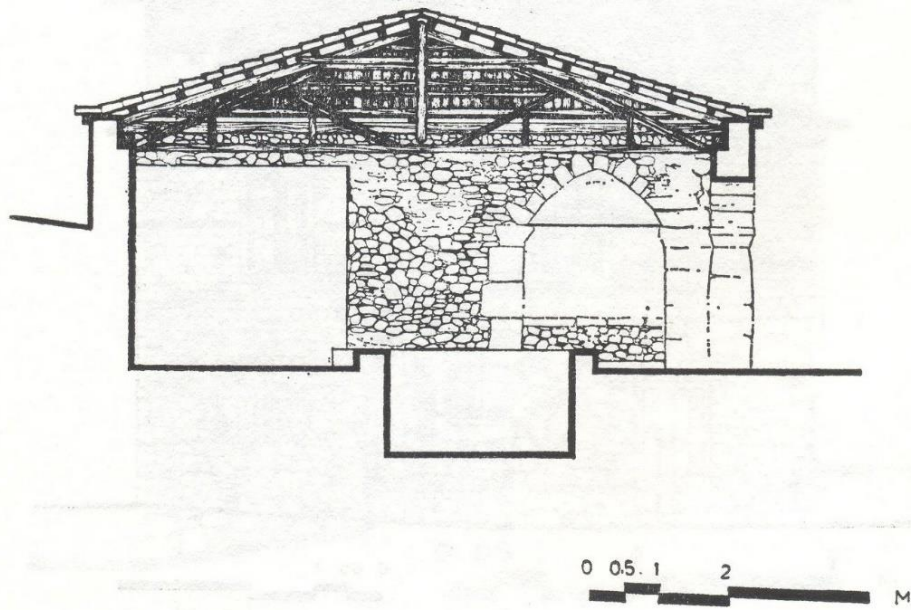

Εικόνα 4^η(13)

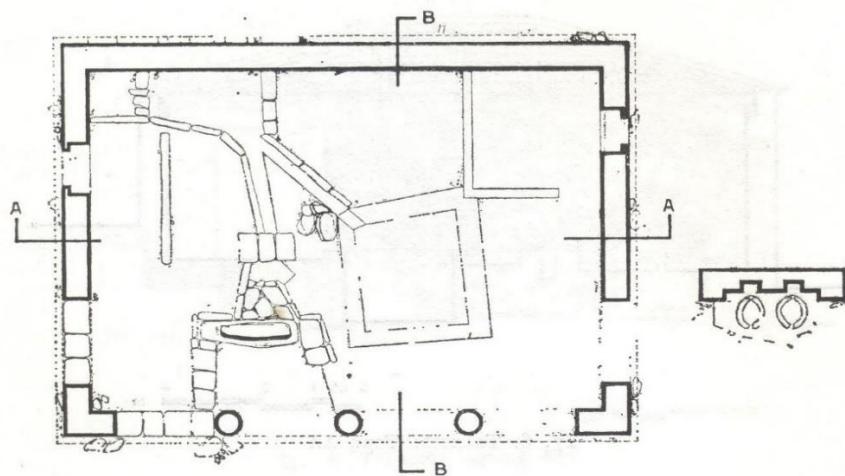

Εικόνα 5^η(14)

Εικόνα 6^η (15)

Τολασίδ: Τομή ΒΒ

Τολασίδ: Κάτοψη

Εικόνα 7^η (16)

11-12-13-14-15-16 Απόσπασμα εικόνων 2 έως 7 – Έντυπη Βιβλιογραφία: : «Φωκικά Γράμματα» - εταιρία φωκίων μελετών, τόμος 1ος – Άμφισσα 1979. Απόσπασμα Γεώργιος Α. Παππάς «ΤΑ ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ ΤΩΝ ΣΑΛΩΝΩΝ»

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1 Η ΧΑΡΜΑΙΝΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η Χάρμαινα πάρα τα χρόνια αξιοποίησης της, προσπαθεί και στην σύγχρονη εποχή να μείνει ζωντανή, οι κάτοικοι με εκθέσεις, θερινά σινεμά, δράσεις όπως το Στοιχειό της Χάρμαινας και λίγες καφετέριες, προσεγγίζουν τόσο αμφισσιώτες, όσο και κόσμο εκτός περιοχής. Ωστόσο η Χάρμαινα έχει προοπτικές ώστε να εκμεταλλευθεί και να αναδειχτεί με σωστό τρόπο στη περιοχή. Για αρχή, ο δήμος Δελφών θα πρέπει να κάνει την πρόσβαση στην περιοχή της Χάρμαινας πιο εύκολη, είτε μέσω νέου δρόμου, είτε με περισσότερα δρομολόγια του αστικού λεωφορείου, ακόμα και με μονοπάτι ειδικό προς την Χαρμάνια. Βασική μεριμνά είναι και η καθαριότητα της περιοχής, σε πολλά σημεία άκτιστα, αλλά και σε ερείπια παλιών βυρσοδεψιών, η βλάστηση είναι πολύ μεγάλη, με αποτέλεσμα, να γίνεται ακόμα και επικίνδυνη. Σημαντικός επίσης θα ήταν ένας χάρτης της περιοχής έτσι ώστε οι επισκέπτες να γνωρίζουν έστω τα πιο «γνωστά» ταμπάκια. Πάρα τις προσπάθειες της περιφέρειας για ανακαίνιση και συντήρηση των ταμπάκιων πολλοί από τους ιδιοκτήτες δεν επιθυμούν μια τέτοια πράξη. Μέσω αναζήτησης επενδυτών, ίσως θα ήταν πιο εύκολη η συντήρηση και η ανακαίνιση των ταμπάκιων, διατηρώντας πάντα το πρότυπο της τότε αρχιτεκτονικής. Προκειμένου να προβληθεί η Χάρμαινα στην υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό, είναι αναγκαίο να γίνουν κάποιες δράσεις, αφού η περιοχή κριθεί κατάλληλη να υποστηρίξει περισσότερους και ίσως πιο απαιτητικούς επισκέπτες. Πολλά ταμπάκια χρησιμοποιούνταν και ως σπίτια, επομένως θα μπορούσε κάποιο από αυτά να γίνει «ρετρό» ξενοδοχείο ή και τοπικός ξενώνας. Επιπρόσθετα, η τέχνη της βυρσοδεψίας έχει περιοριστεί σε ελάχιστους πλέον βυρσοδέψες στην Ελλάδα, οπότε στην Χάρμαινα θα μπορούσαν να γίνουν εργαστήρια εκμάθησης και αναπαράστασης της τεχνικής, από τους ειδικούς του επαγγέλματος, για παιδιά και ενήλικες, ώστε να μάθουν μια «παλιά» τέχνη και να την διαφυλάξουν. Εκτός της επεξεργασίας δερμάτων στην Άμφισσα υπήρχαν και οι κουδουνάδες, που εξ ίσου έχουν εκλείψει, έτσι θα μπορούσε να γίνει και ένα εργαστήριο κατασκευής κουδουνιών. Ακόμα καλύτερο θα ήταν αν γίνονταν δραστηριότητες ειδικά για παιδιά στην περιοχή, είτε μέσω σχολείου και προγραμμάτων, είτε μέσω του καλλιτεχνικού εργαστήριου της Άμφισσας. Στην Χάρμαινα θα μπορούσε να διατεθεί ένας υπαίθριος χώρος, ώστε να γίνονται εκθέσεις, διαλέξεις και μουσικές παραστάσεις, να γίνει δηλαδή ένας χώρος πολιτισμού. Στην περιοχή της Φωκίδας ετήσιων γίνονται πολλά φεστιβάλ, όπως το «Λάλον Ύδωρ», όπου και η Χάρμαινα, σαν συνοικία έχει συμμετάσχει, ωστόσο θα μπορούσε να προβληθεί ακόμα περισσότερο, αφού στην περιοχή είναι και το Μουσείου του Σπύρου Παπαλουκά. Εκτός αυτού στην Χάρμαινα λαμβάνει μέρος η έκθεση του “The symptom project”.

Επιπρόσθετα, η Χάρμαινα αποτελεί ένα φυσικό μουσείο, θα μπορούσαν να γίνουν συνέδρια αρχιτεκτόνων, από την Ελλάδα και τον κόσμο, για την μελέτη των κτιρίων της αρχιτεκτονικής της προεπαναστατικής περιόδου, αλλά και φωτογράφων για την αναπαράσταση των κτιρίων. Τέλος θα ήταν εφικτό, να γίνει ένα μουσείο βυρσοδεψίας και κουδουνιών, ώστε να προβληθεί η σπάνια κληρονομιά του τόπου.

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΜΕΡΑ

1 Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΜΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Η επιλογή της Χάρμαινας για μένα ως θέμα πτυχιακής ήταν κάτι ευχάριστο και “τιμητικό” καθώς πρόκειται για την περιοχή όπου μεγάλωσα. Ως περιεχόμενο η Χάρμαινα μου ελκύει το ενδιαφέρον ιδιαίτερα, το μυστήριο γύρω από την περιοχή, η αίσθηση εγκατάλειψης που αποπνέει το τοπίο, σε συνδυασμό με την αρχιτεκτονική φωτογραφία έκαναν την επιλογή μου ακόμα πιο “εύκολη”. Από την πρώτη στιγμή της φωτογράφισης ως και την τελευταία, ανυπομονούσα να δω το αποτέλεσμα και στην συνέχεια μετά την επιλογή να το επεξεργαστώ. Η ιδέα και μόνο ότι πρέπει να επιλέξω από τις εικόνες μου τις καλύτερες, τις πιο σωστές ή ακόμα και τις αγαπημένες μου με στεναχωράει καθώς κάθε λήψη για μένα είναι ξεχωριστή, και η κάθε λεπτομέρεια κάνει την διαφορά. Η πτυχιακή για μένα -και για όλους τους φοιτητές- είναι μια πρόκληση ποσό μάλλον όταν αντιπροσωπεύει τον τόπο σου. Η διαδικασία ήταν αρκετά δημιουργική, με το πέρασμα του χρόνου η όρεξη μου για εργασία ήταν μεγαλύτερη, τόσο στο κομμάτι των λήψεων, όσο και στην μετέπειτα επεξεργασία. Άρχισα να παρατηρώ πράγματα που δεν είχα δει ως τώρα, κτίρια που έμοιαζαν «ασήμαντα», μέσα από την φωτογράφιση αλλάζαν χαρακτήρα. Επίσης μέσα από την καθημερινή επεξεργασία των εικόνων απέκτησα μεγαλύτερη άνεση στο κομμάτι του photoshop. Τέλος όσον αφορά το τομέα της εμπειρίας γύρω από την πτυχιακή, ήρθα σε επαφή με πολλούς ανθρώπους της περιοχής της Χάρμαινας που δεν γνώριζα ως τώρα και εξερεύνησα το μέρος τόσο, όσο ποτέ άλλοτε.

2 Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ

Ως συμπέρασμα για την ώρα της φωτογράφισης δεν κατέληξα σε κάτι συγκεκριμένο, καθώς κάθε ώρα είχε να προσφέρει κάτι διαφορετικό. Στην αρχή φωτογράφισα το μεσημέρι (περίπου 14:00), και έπειτα το πρωί (11:00-12:00) όπου ο ήλιος ήταν κάθετος, και στις δυο περιπτώσεις, οι σκιές των κτιρίων είχαν διαφορετικά αποτελέσματα ως προς τον όγκο που πρόκυπτε από αυτές. Φωτογράφιση έγινε και το απόγευμα (περίπου 18:00), αλλά και την νύχτα (από 22:00), όπου για μένα προσωπικά ήταν και η «αγαπημένη», καθώς μπορούσε να αποδοθεί καλύτερα το κλίμα μυστηρίου που περιβάλλει την περιοχή της Χάρμαινας και το τεχνητό φως, προσέδιδε άλλη χάρη πάνω στα γήινων αποχρώσεων κτίρια.

Αν έπρεπε να απαριθμήσω τις δυσκολίες της φωτογράφισης και την επίλυση τους θα αναφερόμουν στα εξής: Η περιοχή έχει μικρά στενά σοκάκια, γκρεμισμένα κτίρια και χόρτα, οπότε η προσέγγιση κάποιων κτιρίων ήταν δύσκολη σε ορισμένες περιπτώσεις, οπότε σε κάθε φωτογράφιση ήμουν αρκετά προσεκτική στο που βαδίζω και δεν πήγαινα μονή μου, ποσό μάλλον την νύχτα. Εκτός των δύσβατων περιοχών, γενικά στην Χάρμαινα, το έδαφος είναι σχετικά ανώμαλο και έχει ανήφορα και κατηφόρα, με αποτέλεσμα σε αρκετές λήψεις όπου χρειαζόνταν τρίποδο, να μην μπορώ να το στερεώσω με «άνεση», σε αυτές τις περιπτώσεις το καλύτερο που μπορούσα να κάνω ήταν να προσπαθήσω αυτοσχέδια να στερεώσω με πέτρες και πλακάκια το τρίποδο ώστε να το φέρω σε ευθεία, όσο αυτό ήταν εύτηκτο. Επιπρόσθετα σε αρκετές περιπτώσεις ο χώρος αναμεσα στα σοκάκια ήταν περιορισμένος, οπότε αναγκαστικά άλλαζα την στάση του σώματος και κάτ' επέκταση την οπτική γωνιά. Μια σχετικά «επικίνδυνη» και δύσκολη κατά την διάρκεια

της φωτογράφισης κατάσταση, ήταν το γεγονός ότι ορισμένα ταμπάκια δεν είχαν πάτωμα, με αποτέλεσμα να ανοίγει η πόρτα και μετά να ναι κενό στον όροφο, οπότε σε αυτή την περίπτωση η προσέγγιση γίνονταν μόνο μέχρι το σημείο όπου μπορούσα με ασφάλεια να πάω. Η χρήση τηλεφακού ήταν μια λύση στο πρόβλημα των αποστάσεων και των λεπτομερών σε λήψεις που ήθελα να κάνω στον 2^ο όροφο των ταμπάκιων. Ακόμα μια σχετικά «ανούσια» δυσκολία, ήταν ο ανθρώπινος παράγοντας, επισκέπτες αλλά και κάτοικοι της Άμφισσας έκαναν βόλτα μέσα στα σοκάκια της Χάρμαινας ή καθόντουσαν στο μπροστά χώρο και την “πλατεία” στο «Τουλασίδι», σε αυτή την περίπτωση η υπομονή ήταν η μονή λύση. Τέλος δυστυχώς λόγω της γεωγραφικής θέσης της Χάρμαινας σε σχέση με την Άμφισσα, δεν μπόρεσα να πάω σε κάποιο σημείο που να φωτογραφηθεί με άνεση όλη η περιοχή από απόσταση, καθώς η Χάρμαινα είναι σχετικά “χωμένη” και περιτριγυρίζεται από πιο σύγχρονα σπίτια της Άμφισσας, επίσης η εύρεση drone για την πολυπόθητη λήψη από ψηλά ήταν (σχετικά) αδύνατη.

Τα εργαλεία που χρησιμοποίησα ήταν η φωτογραφική μηχανή Nikon D3400, ο φακός Nikon 18-55 mm Kit και Nikon 70-300mm και τέλος το τρίποδο.

Όλες οι πηγές για την πτυχιακή προήλθαν από την Δημοτική Βιβλιοθήκη της Άμφισσας και από ιστορίες που άκουγα όταν ήμουν μικρή από παλιούς Σαλωνήτες για το στοιχείο της Χάρμαινας.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ:

Τολάς: το δέρμα του οποίου έχει φύγει το μαλλί.

Τολασίδι: το μέρος όπου το δέρμα έχανε το τρίχωμα του και έμενε μόνο δέρμα.

Σαμάς: ακαθαρσίες σκυλιών χρησιμοποιούμενων με νερό για την αποτρίχωση.

Βυρσοδεψία: η τέχνη του εργασματος των διαφόρων ψιλών δερμάτων

Βύρσα: είναι το ακατέργαστο δέρμα ζώου κοινώς το τομάρι ή ο σκύτος, ενώ το κατεργασμένο αποκαλείται απλώς δέρμα.

Η λέξη “βύρσα” μπορεί να αντικατασταθεί από τη δομική ελληνική λέξη

Βύρσα – δορά: όταν χρειάζεται να εκφραστεί το ακατέργαστο δέρμα

Βύρσα - ψίλα: όταν αναφερόμαστε στο υπό κατεργασία δέρμα μετά την αποτρίχωση και μέχρι τη σταθεροποίηση

Λίμπα: σκάφη από κορμό ελιάς.

Σούλφουρ – Sulfur: Χημικό στοιχείο Θείο (Σύμβολο S)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αποσπάσματα Έντυπης Βιβλιογραφίας

Γεώργιος Α. Παππάς «ΤΑ ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ ΤΩΝ ΣΑΛΩΝΩΝ»- Άμφισσα 1979 – Απόσπασμα από «Φώκια Γράμματα» - εταιρία φωκίων μελετών, τόμος 1^{ος}.

ΕΛΕΝΗ ΡΕΝΕΣΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2006- Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΒΥΡΣΟΔΕΨΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΣΣΑ 180ς ΚΑΙ 200ς αι.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΩΚΙΔΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ “ΜΕΛΙΣΣΑ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ Φύση - Ιστορία – Επιστήμη <http://www.elliniko-panorama.gr>
Τεύχος 29 Σεπτ-Οκτ 2002.

Φοιτητική Σπουδαστική Ένωση Φωκίδας « ο Αλ. Δελμούζος» Αθηνά, Μάρτης 1990 Τεύχος 1^ο - Περιοδικό «ΕΡΓΟ».

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΣΗ

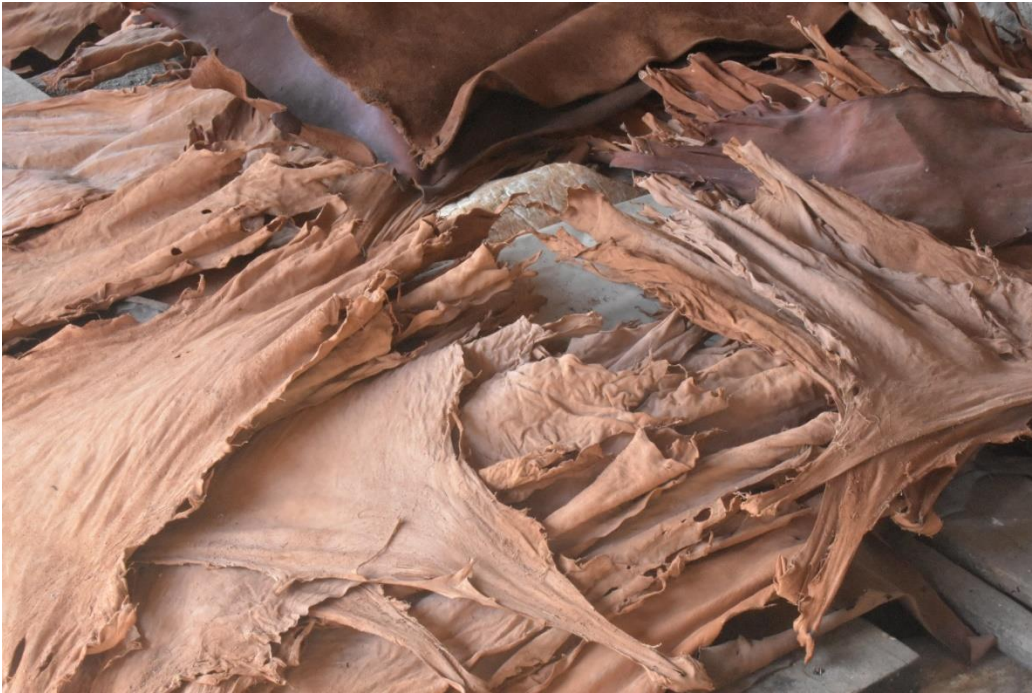
Απόσπασμα Βιβλίου

Γεώργιος Α. Παππάς «ΤΑ ΤΑΜΠΑΚΙΚΑ ΤΩΝ ΣΑΛΩΝΩΝ»- Άμφισσα 1979 – Απόσπασμα από «Φωκικά Γράμματα» - εταιρία φωκίων μελετών, τόμος 1^{ος}.

Φοιτητική Σπουδαστική Ένωση Φωκίδας « ο Αλ. Δελμούζος» Αθηνά, Μάρτης 1990 Τεύχος 1^ο - Περιοδικό «ΕΡΓΟ».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Κατεργασμένα Δερματά

Στοιχειό σε σοκάκι της Χάρμαινας

Μάσκα Στοιχειού σχεδιασμένη σε κατεργασμένο δέρμα

Εξωτερικός τοίχος ταμπάκιου, δομή και λεπτομερείς κτίσματος

Διώροφο Ταμπάκικο

Πηγή Χάρμαινας

